

Göran Persson: Tal på 10-årsdagen som partiledare och statsminister

Talare

Göran Persson
Statsminister

Datum

15 mars 2006

10 år är en lång tid i en människas liv, men bara en kort stund i historien.

Så tänker jag idag; nästan på dagen 10 år sedan jag höll mitt installationstal som nyvald partiordförande bara ett stenkast härifrån, som sig bör i Folkets Hus.

Under ett decennium har jag haft privilegiet att leda Sveriges Socialdemokratiska Arbetareparti.

Precis som andra årsdagar ger denna en anledning till en stunds reflektion. Det är en slags avstämningsspunkt, och sådana är viktiga. Det hänger ihop – reflektion och vision.

Vad har hänt under dessa tio år? Vart ska vi härnäst?

Naturligtvis är det ingen enkel sak att utvärdera de senaste tio åren i politiken. De ligger så nära. Vi – och inte minst jag själv – är ännu en del i skeendet.

Med tiden bleknar visst. Annat sticker ut. När tidsandan flagnat lite grand ser vi lättare det som var typiskt och viktigt för vår samtid.

Kanske var det först efter oljekrisen 1973 som vi förstod hur framgångsrikt 60-talet varit.

Kanske var det först vid millennieskiftet, när vi hade gått igenom hela den ekonomiska krisens stålbad, som vi tydligt såg vilket enormt misslyckande det borgerliga experimentet 91-94 representerade.

Och kanske ser vi först om ytterligare 10 år vad de gångna tio årens utveckling egentligen betytt.

Man ska inte vara alltför rask med slutsatserna. Men jag ska ändå ta risken att rikta blicken bakåt. För historien om de tio år jag varit partiordförande innehåller naturligtvis – oavsett hur man ser på den – ett frö till den framtid som groer här och nu.

Så 1996 – vad var det för år?

Själv minns jag de omtumlande dagarna på Folkets Hus, ett telefonsamtal några veckor innan, och mina första veckor som partiordförande och statsminister. En konstig känsla. En så stor och viktig uppgift.

1996 – det var ett par år efter mardrömmen med 500 procents ränta och ett par år in på budgetsaneringen. Det var året då jag och LO:s ordförande Bertil Jonsson formulerade målet om att halvera den öppna arbetslösheten.

Jag kommer ihåg det som igår.

Vi satt, Bertil och jag, ute på Rönneberga. Jag har alltid älskat att räkna, så jag räknade vilt på tavlan hur vi skulle ta oss ner till 4 procent öppen arbetslöshet, vad som skulle göras. Det program som Bertil Jonsson och jag formade den eftermiddagen genomförde vi sedan och vi pressade arbetslösheten ner till 4 procent.

Med det vill jag också säga att väldigt mycket i ekonomisk politik är överskattat som intellektuell övning. Det är ett teoretiserande som inte går att försvara. Det svåra med ekonomisk politik är och har varit att göra det som bör göras – inte att inse vad som ska göras. Det är en renodlat svår politisk uppgift att skapa de majoriteter som måste till för många gånger smärtsamma beslut. Bertil Jonsson var ett värdefullt stöd, en pådrivande kraft under denna första period.

1996 – det var det året då Bill Clinton vann presidentvalet i USA och Arafat vann i Palestina. Kofi Annan blev generalsekreterare i FN. Det var året då Creutzfeldt-Jakobs sjukdom blev ett begrepp och det klonade fåret Dolly föddes. Vi lärde oss uttrycket World Wide Web.

Jag kommer ihåg att jag fnissade lite åt någon svensk kommun som hade satt upp en skylt med sin internetadress vid väggkanten. Jag kommer inte ihåg men

jag tror att det var Töreboda, och det stod www.toreboda.se. Det var någonting mycket märkligt på den tiden. Det är 10 år sedan.

Det har hänt så ohyggligt mycket sedan dess.

Socialdemokratin har klarat två riksdagsval riksdagsval och moderaterna bytt partiledare två gånger och det har också de andra borgerliga partierna. Sverige har gjort sitt första ordförandeskap i EU – ett EU som utvidgats till 25 länder. Utvidgningen är en av våra viktigaste utrikespolitiska ansträngningar. Kina och Indien har vuxit från fattiga länder till konkurrenter i världsekonomin. Terroristattackerna mot World Trade Center och mordet på Anna Lindh har rubbat vår trygghet. Tsunamin är ännu ett öppet sår.

1996 var mobiltelefonerna stora och klumpiga. Idag piper mobilerna till och med i klassrummen. Chat, blogg, date, sök – på Internet finns allt. Allt fler TV- och radiokanaler sänder allt fler timmar per dygn – en ständigt pågående mix av underhållning, information och nyheter, från jordens alla hörn.

Man kan tycka att mer information skulle betyda tydligare besked. Men i detta sammelsurium av intryck blir det ofta svårare att se helheten.

Företagen gör storvinster. Vinstandelen i svensk ekonomi är extremt hög – men det finns inga garantier för att ditt jobb blir kvar. Den medicinska forskningen gör ständiga framsteg – samtidigt gäckar nya sjukdomar. Världen är rikare och kunnigare än någonsin – ändå föder fattigdom och nöd nya konflikter. Den tekniska utvecklingen rusar på – samtidigt tycks världen stå handfallen inför klimatförändringarna. Utvecklingen är sammansatt.

Mitt i denna den snabba utvecklingens stormöga verkar vi politiskt.

Vi tar det steg för steg, som vanligt. Vi sätter upp mål längs vägen. Ernst Wigforss kallade dem provisoriska utopier. Vi sliter till dess vi når dem, sedan sätter vi upp nya.

Det är reformistens tålmodsprövande arbets sätt. Färdiga blir vi aldrig. Vissa arbetsuppgifter är eviga.

Det här missförstås ofta. Vi får kritik för att vara visionslösa.

Men vi behöver inte ett enda förutbestämt Utopia för att gå framåt.

Bilden av lyckoriket finns endast i den extrema liberalismens och i kommunismens idévärld – den ena enbart byggd på laglös grund, den andra enbart med tvingande lag. Lika illa för människors frihet är de båda.

I samhället uppstår ständigt nya orättvisor att rätta till, nya problem att lösa.

I de enskilda reformförslagen, i de högt ställda målen, blir vision och färdriktning tydliga.

Nu står vi inför globaliseringens fortsatta prövningar.

Frågan är inte om utvecklingen är av godo – den är här. Vår uppgift är att se till att den blir av godo, att använda utvecklingen, förstärka det positiva i förändringen och motverka det negativa.

Det har vi gemensamt gjort i vårt parti med stor framgång de gångna tio åren.

Sveriges position är mycket stark. Vår konkurrenskraft i den globaliserade ekonomin är god.

Nu ska framgångarna bäras vidare in i framtiden.

Låt mig gå igenom några områden där gjorda reformer nu bildar grund för arbetet med kommande utmaningar.

För det första; konkurrenskraft, tillväxt i ekonomin och full sysselsättning.

De gångna tio åren har varit en resa från ekonomiskt moras till rekordtillväxt.

När den socialdemokratiska regeringen tillträdde 1994 betalade vi var fjärde polis, var fjärde sjuksköterska och vart fjärde barnbidrag med lånade pengar. Internationella valutafonden kom på hemliga besök. En stöddig riksbank kallade hårt och brutalt in oppositionens företrädare för att tala om vad som krävdes i den ekonomiska politiken för att Sverige inte skulle hamna under IMF:s beskydd. Det var 1994. Skandia hade slutat köpa svenska statspapper.

Idag får Sverige högsta betyg av ratinginstituten. Våra offentliga finanser tillhör de starkaste i världen.

Svensk tillväxt har legat på ett snitt på nästan 3 procent årligen. Det är över både EU- och OECD-snitt. I tillväxt per invånare har vi till och med slagit USA – ett faktum som med eftertryck tillbakavisar talet om att höga skatter hämmar tillväxten.

Detta är viktigt att komma ihåg. När vi började 10-årsresan så var den svenska högerens recept att ge sig på den offentliga sektorn, att dra ner skatterna, att genomföra systemskiftet. Så skulle vi få ekonomisk utveckling och tillväxt och därigenom kunna hantera arbetslöshetsfrågan.

Vi köpte aldrig det receptet och 10 års historik kan nu visa: vi har hållit fast vid vår modell. Den har fungerat och Sverige fungerar bättre än andra länder. Stolta men inte nöjda!

Partivänner,

I tisdags träffade jag Tony Blair. Vad pratade han om? Jo, han hyllade den svenska modellen och det är likadant när jag träffar Brasiliens president, Sydafrikas president, eller partivänner från Nya Zeeland eller varhelst de finns. Alla lyfter fram den svenska modellen och den svenska socialdemokratin som någonting man ser på och ser upp till. Jag tror inte att det finns någon av mina partivänner runt om i Europa som inte skulle vilja byta utveckling med Sverige.

Här hemma får vi höra att vi är trötta, att vi ingenting gör och ingenting gjort.

Men partivänner,

Lyssna på siffrorna och resultaten efter tio års arbete:

- Prisökningar på bara en procent om året i snitt under 10 års tid. Det var prisökningen enbart under 1 år när det fungerade som sämst åren dessförinnan.
- Stigande reallöner tio år i rad. Vi får gå tillbaka till 60-talet för att hitta motsvarande positiva utveckling. Tack Göran Jonsson ska jag säga, för bidragen i industriavtalet.
- Kraftigt sjunkande räntor – i dag kostar ett villalån på en

miljon 5 000 kronor mindre i månaden än vid valet 1994. • Kommuner och landsting har fått över 40 miljarder mer i statliga bidrag. 19 av 20 kommuner går med överskott. Från att tillsammans ha haft ett underskott på 9 miljarder kronor 1994 har nu den kommunala sektorn ett överskott på omkring 15 miljarder kronor. • Över 40 000 nya företag startades 2004 – den högsta siffran sedan mätningarna började. Konkurserna har halverats. • Stat och företag tillsammans satsar nästan dubbelt så mycket på forskning per invånare som 1994. Det är mest i världen, möjligen har israelerna lite större satsning men där ligger vi. • Ingenstans examineras så många forskare per invånare som i Sverige. • Sverige rankas som en av världens mest konkurrenskraftiga ekonomier.

Vi behöver inte lyssna på alla dessa dysterkvistar.

Vi har anledning att vara stolta.

Vi har utträttat enormt mycket och vi vill utträta mycket mer.

När jag valdes till partiordförande sa jag: vi inte är nöjda förrän alla som vill arbeta kan göra sig i ordning på morgonen och säga ”jag går till jobbet”.

Storheten i dessa ord går oss lätt förbi så länge vi själva kan säga dem. Men när man vaknar en morgon, vinkar av barnen till skolan, ropar hej då till sin sambo, och sitter kvar – ensam vid köksbordet: då förstår man vad de betyder.

100 nya arbetstillfällen har skapats i Sverige varje arbetsdag sedan 1996. 300 000 fler än för tio år sedan kan idag säga ”jag går till jobbet”, få användning för sina kunskaper och utträta något tillsammans med sina arbetskamrater.

Så sent som idag presenterade SCB de senaste siffrorna. De är mycket starka. Vi räknar med att sysselsättningen nu stärks ytterligare och ökar med 80 000 i år. Det ser bra ut och det går åt rätt håll, och det sker utan att vi har några som helst problem med inflation eller annat i ekonomin.

Det finns ingenting jag är mer stolt över än detta!

Samtidigt finns det ingenting jag är mer missnöjd med än att 250 000 kvinnor och män fortfarande inte kan säga ”jag går till jobbet”.

Full sysselsättning var arbetarrörelsens viktigaste arbetsuppgift för 100 år sedan. Det var den viktigaste arbetsuppgiften för 10 år sedan och det kommer att vara vår viktigaste uppgift också om 10 år.

För i arbetarrörelsen vet vi, att släpper man efter bara det allra minsta på den kampen – då börjar arbetslösheten stiga.

Tro inte på dem som säger att arbetsmarknadspolitik är onödigt, att ekonomisk politik kan skötas av riksbanken ensam, att insatser som görs av AMS och Nutek står i vägen för marknaden, att det räcker med skattesänkningar. Det är när politiken kapitulerar som människor sitter tysta vid köksbordet för att deras jobb har försvunnit.

Därför provar vi nu plusjobb. Därför låter vi statliga myndigheter anställa. Därför underlättar vi för soloföretagare som vill anställa sin första medarbetare och för företag som är beredda att ge arbete åt långtidsarbetslösa. Därför satsar vi extra på ungdomar.

Vi gör nu väldigt mycket inom den förkättrade Arbetsmarknadspolitikerna för att pressa tillbaka arbetslösheten. Och det är bra jobb. Det är riktiga jobb. Det är jobb som gör människor starkare och bättre rustade för ett liv där man själva kan välja sin framtid.

Jag vet att många känner oro.

Hur ska vi kunna behålla jobben i Sverige när konkurrensen ökar från låglöneländer som Kina och Indien?

Mitt svar är att globaliseringen hittills har gynnat oss. Vi har fler jobb, högre löner, bättre välfärd och inte ett dugg lägre skatter nu än för 10 år sedan. Ändå har Kina och Indien samtidigt på allvar tagit steget ut på världsmarknaden, och stora delar av Östeuropa har stigit in i EU.

Det kommer att leda till att människor i Indien och Kina når en högre levnadsstandard. De kommer att efterfråga fler mobiltelefoner och bilar, mer design och smarta energilösningar – sådant som inte sällan utvecklas, formges och tillverkas i Sverige.

En kinesisk fabriksarbetare tjänar idag 4 kronor i timmen. Inte ens den svenska högern skulle kunna sänka skatten så mycket så att vi kan konkurrera lönemässigt med dem.

Vi ska konkurrera med en industri som är effektiv och håller världsledande kvalitet. Med höga ambitioner för forskning och utveckling. Med en välutbildad arbetskraft. Med öppenhet för det nya, vilja att tänka nytt.

De egenskaperna växer bäst där det finns en trygghet för det oförutsedda. Där alla ges återkommande chanser att delta. Där man inte behöver vara rädd.

Arbetslöshetens ska ner under fyra procent. Målet är full sysselsättning. Ekonomin ska fortsätta vara stabil. Företagen ska växa. Alla ska med. Det är det viktigaste vi kan lova för de kommande 10 åren. Det blir vår främsta arbetsuppgift under nästa mandatperiod. Och ni känner igen dagordningen.

Så vår andra utmaning; en arbetsmarknad som är trygg och därför modern.

Vi vill ha en arbetsmarknad som utvecklar, inte sliter ut. Vi vill ha en arbetsmarknad som är trygg – både när man har jobb och när man söker ett. Vi vill ha kollektivavtal som säkrar skäliga löner. Vi vill ha ordning och reda på svensk arbetsmarknad.

90-talets krisår trängde nästan helt undan diskussionen om ”det goda arbetet”. Det blev fler vikariat, sämre arbetsscheman, färre händer, mer stress och jäkt. Sedan kom sjukskrivningarna.

Efter år av arbete med åtgärdsprogram mot ohälsa i arbetslivet har trenden brutits. Sjukfrånvaron kan och ska halveras till år 2008. Arbetsgivarnas ansvar har markerats tydligt. Taket i sjukförsäkringen höjs i sommar. Arbetskadeförsäkringen har förbättrats. Fler arbetshandikappade kan få jobb med höjt lönebidrag. A-kassan är höjd.

Idag går omställningen på arbetsmarknaden rasande snabbt. Drygt 10 procent av alla arbeten försvinner varje år. Lika många, i grova drag, tillkommer, ofta med högre krav på utbildning och förkunskaper.

Fler kommer från tid till annan att hamna i arbetslöshetens vakuum. Där är det

lätt att tappa modet. Då ska arbetsmarknadspolitiken finnas där. På arbetsförmedlingarna ska det finnas hjälp att få med jobbansökningar, praktik eller en utbildning. Ringakta aldrig dessa insatser! De slår broar mellan gammalt och nytt. De ska utvecklas, inte avrustas.

En arbetsmarknad i omställning som erbjuder trygghet – den är modern och konkurrenskraftig.

Därför ska också a-kassan fungera väl och täcka för inkomstbortfall. Därför tar vi strid för kollektivavtalen. Och därför måste det vara möjligt för alla att utbilda sig om och om igen.

Sedan 1996 har kunskap och forskning stått i politikens centrum.

Alla delar av utbildningssystemet har byggts ut – hela vägen från mindre grupper i förskolan och 15 000 fler vuxna, i huvudsak lärare, i grundskolan, till en reform av gymnasieskolan och 100 000 platser i kvalificerad yrkesutbildning. Dagens arbete med särskilt fokus på utsatta skolor är den logiska fortsättningen. Ingen liten kille eller tjej får lämnas efter – alla behövs.

Kunskapslyftet, som Bertil Jonsson och jag konstruerade den där dagen på Rönneberga, gav 800 000 vuxna en extra utbildningschans. Högskolan har byggts ut i hela landet och fyra nya universitet har inrättats. Snedrekryteringen har minskat kraftigt – geografiskt, socialt och etniskt. Sverige är europabäst i livslångt lärande.

Jag tycker att det är oerhört viktigt att vi förstår vikten av och sambandet mellan en utbyggd högskola och samhällssolidaritet, sammanhållning.

När min generation en gång i tiden fick möjlighet att komma in på högskolan så representerade vi ofta den första i vår släkt som fick chansen att skaffa oss en utbildning på högskolenivå. Det var ett stort framsteg, men vi var inte många. Vi var alltför få.

Vi har fortsatt att bygga ut högskolan och nu ser vi att väldigt många killar och tjejer som aldrig annars skulle ha tagit steget in i universitetens värld har gjort det – just därför att vi har byggt ut högskolan och gjort den tillgänglig nära den plats där de har vuxit upp eller bor.

Att nu gå bakåt och börja göra högskolan mindre vore ett fruktansvärt misstag. De borgerliga kommer att stöta på ett enormt motstånd från oss om de försöker att driva den politiken. Det gör de nu i opposition. Vi kommer att fortsätta bygga ut högskolan. Därför att varje kille och tjej som på så sätt får chansen bidrar inte bara till sin egen utveckling utan till hela samhällets framgång.

Sverige ska vara det land i världen där flest har en högskoleutbildning. På något annat sätt går det inte att konkurrera. Och vi får aldrig ställa den utbildningen mot en kvalificerad yrkesutbildning. Båda kommer att behövas. Båda spelar en viktig roll för social utjämning.

Högskolans utbyggnad, de nya universiteten, Kunskapslyftet, satsningarna på förskolan och på grundskolan – det är en enorm reformperiod vi har bakom oss. Men den måste fortsätta.

Sverige ska fortsätta att hävda sig längst där framme så som vi nu gör. Det är tanken. För om man inte väljer den strategin, då är det med låga löner vi tvingas konkurrera. Så enkelt är det.

De kommande tio åren kommer arbetslivsfrågorna att sättas i centrum igen. Understödda av en sjunkande arbetslöshet och en vilja hos företagen att behålla personalen. Understödda av de många, inte minst unga och kvinnor, som vill loss ur vikariatens elände. Och inte minst av att offentlig sektor behöver arbetskraft. Den lär inte stå på kö till kommuner och landsting om inte lönerna är attraktiva, arbetstiderna vettiga och möjligheterna till inflytande och vidareutbildning bättre än idag.

Det här är vår dagordning. Det handlar om trygghet och utveckling.

Vi vill göra det möjligt för alla att följa med på vägen mellan gammalt och nytt. Det är inte bara ett anständighetskrav, det är vår framtidsstrategi.

Den tredje utmaningen blir att hålla samman Sverige.

En avgörande faktor för Sveriges utveckling de kommande åren kommer att bli vår förmåga till solidaritet och gemensamt ansvar.

Självklart frestade det tidiga 90-talets krisår på sammanhållningen i vårt land. Klyftorna växte i takt med arbetslösheten. Besparingarna slog hårdast mot dem som var mest beroende av välfärden. Även när vi höjde skatterna för dem som hade det bäst ställt. Tuffast blev krisåren för barnfamiljerna. Barnafödandet sjönk.

En lång rad reformer har riktats till barnfamiljerna de gångna tio åren i takt med att ekonomin har blivit bättre. Föräldraförsäkringen har förlängts och förbättrats. Pappornas uttag har nästan fördubblats. I sommar höjs taket i föräldraförsäkringen.

Maxtaxan i barnomsorgen och barnbidragshöjningarna har gett en tvåbarnsfamilj med genomsnittsinkomster 20 000 kronor mer om året. Underhållsstödet har förbättrats. Barnafödandet ökar.

De tidiga 90-talisterna stormar snart in i landets gymnasieskolor och inom kort behöver de någonstans att bo och möjlighet till jobb eller fortsatta studier.

Under den senaste mandatperioden har minst 120 000 nya bostäder byggts. Men det räcker inte. Fler platser på högskolan och bättre studiemedel har gjort det lättare att studera. Men för de unga som inte väljer att studera är läget sämre.

Jag såg häromdagen att antalet studentbostäder nu är så pass många att man börjar på att kunna erbjuda en bra bostad direkt också på de stora studieorterna. Vi är på väg att lösa det problemet. Men vi har en grupp unga till som inte finns i högskolan och för dem är det många gånger svårt att få en bostad.

Utan jobb, ingen bostad. Utan bostad, inget vuxenliv. Därför tar vi nu fram ett samlat paket kring de ungas boende, jobb och studier. En särskild satsning görs på sommarjobb.

Det är en socialt viktig fråga. Detta att killar och tjejer som blir sommarlediga kan få jobba några veckor. Det är viktigt för dem, för hela familjen och inte minst för familjens ekonomi. Istället för att man är orolig för vad ungdomarna håller på med, så vet man att de går till jobbet de också, några veckor på sommaren. Istället för att uppleva sommarlovet som ett ekonomiskt bekymmer så kan det vara så att man tjänar egna pengar och kan infria en och annan dröm som man har haft. Det är en väldigt viktig fördelningspolitisk fråga. Det gynnar

naturligtvis mest de familjer som har många barn och dålig ekonomi. Ungarna ska ha bra betalt. Det är rimligt.

I andra änden växer antalet äldre. Att vi lever allt längre och friskare liv är välfärdsbyggets absoluta triumf. Under den gångna tioårsperioden har pensionerna värdesäkrats. Bostadstillägget har förbättrats i flera omgångar. Vi har maxtaxa i äldreomsorgen. Ett skydd mot höga tandvårdskostnader har införts för alla över 65 år. En vårdgaranti för alla diagnoser har införts. Köerna krymper. Svensk sjukvård håller internationell toppkvalitet.

Men likväl känner många oro inför ålderdomens skröplighet. Kommer det att finnas någon där när jag behöver hjälp med det praktiska, avancerad vård eller lite sällskap?

Vårt svar är fler och olika boendeformer för äldre, en parbo-garanti så att makar inte behöver skiljas åt, bättre stöd till anhöriga, högre kvalitet i omsorgen och satsningar på personal och forskning på viktiga områden som demensvård. Äldreomsorgen måste nu också anpassas för att en växande andel äldre har ett annat förstaspråk än svenska.

På samma sätt som Sverige är världens bästa land att vara barn i ska vi vara världens bästa land att åldras i. Det där är en ohyggligt viktig signal att sända ut i samhället.

Det är inte många, men några hamnar som gamla, särskilt i slutet av livet, i det läget att man är riktigt sjuk i många sjukdomar samtidigt. Om då de anhöriga inte upplever att de gamla ses, respekteras och vårdas på rätt sätt, så sänder det en signal till nästa generation att kanske blir det så också för mig när jag blir gammal. Så hur vi behandlar våra äldre, det påverkar hela samhällsklimatet.

Inte minst handlar det om de äldres sociala situation. I våra moderna samhällen är det inte sällan så att man har levt hela livet ensam. Ett mycket gott liv för många, men på ålderdomen kan det bli så att man blir väldigt ensam. Man kanske har levt i ett förhållande, men maken eller maken har gått bort. Barnen finns långt borta. Ensamheten är på många sätt det nya växande bekymret för äldre människor.

Vi måste hitta boendeformer som möter detta. Vi måste förstå att för många är

den enda praktiska påtagliga kopplingen till en social gemenskap det besök som kommunalarbetaren gör i sitt vårdarbete. Vad vi uträttat inom hemtjänst och äldreomsorg går inte att överskatta när det gäller mänskliga kvaliteter. De som arbetar med den verksamheten ska naturligtvis också uppskattas efter förtjänst. Vi kommer att behöva lägga väldigt stora resurser på att utveckla det här under de kommande 10 åren. Då går det inte att samtidigt lova stora skattesänkningar. De äldres välfärd är viktigare än skattesänkningar.

Det gäller också för integrationsfrågorna som fortsätter att vara en av våra stora utmaningar. Det handlar mycket enkelt om två saker i integrationspolitiken: jobb till de vuxna och bra skolor till barnen. Och, ska jag tillägga, kamp mot diskriminering.

Ett batteri av insatser har gjorts sedan 1996 – svenskundervisning, kompletteringsutbildning, validering av utländsk yrkeskompetens, ”prova-på-platser”, satsningar på storstädernas ytterområden, skärpta lagar mot diskriminering.

Sysselsättningen har ökat snabbare bland utlandsfödda än svenska medborgare – men från alldeles för låga nivåer. Vi måste använda alla verktyg och vi måste hjälpas åt. Diskrimineringen måste brytas.

Partivänner,

Att minska klyftor och orättvisor kräver omfördelning och kostar pengar. För att förtydliga: vi socialdemokrater kommer inte att gå till val på stora skattesänkningar.

Men samhällsbyggande handlar om mer än pengar.

Men det vi håller på med är oändligt mycket större än så.

Det handlar också om dig och mig, och om hur vi betar oss i vardagen. Om hur vi behandlar varandra. Om att se upp med fördomar och attityder. Om att mötas i respekt.

Det handlar om vår förmåga att se oss själva i andra. Om insikten om att tillsammans är vi starkare än var och en för sig.

Så bygger man ett samhälle, så drivs vi tillsammans framåt både i vision och i praktisk vardaglig gemenskap.

Den fjärde utmaningen handlar också om en vidare solidaritet, om gemensamt ansvar för vår värld och vårt jordklot.

Tio år har gått sedan jag i mitt installationstal pekade ut 1996 som ett Östersjöns år. Visbykonferensen blev ett startskott. Östersjösamarbetet har sedan bara växt. I år följer vi upp Visbykonferensen med ordförandeskapet i Östersjöstaternas råd och ytterligare initiativ är på väg.

Vår region sjuder av ekonomisk aktivitet. Men den största framgången för regionen är demokratisk: Estland, Lettland, Litauen och Polen deltar idag fullt ut i EU-samarbetet som fria och demokratiska stater!

Vi är ivriga förespråkare för utvidgningen av EU. För fred, utveckling och välfärd i vår del av världen är EU-samarbetet oöverträffat. Idag ser vi effekterna i Västra Balkan. Vi möter hopp om EU-medlemskap som samhällsförändrande kraft i Turkiet och Ukraina och senast när jag besökte Georgien.

För tio år sedan hade Sverige själva just tagit steget in i EU. Jag lovade när jag tillträdde att göra mitt yttersta för att flytta fram socialdemokratiska positioner. Jag talade mycket om EU-utvidgningen. Sedan dess har vi fått in sysselsättningen i topp på EU:s dagordning – något som många höll för omöjligt när vi blev medlemmar. Inte minst är det Ingvar Carlssons förtjänst.

Vi har fört in perspektivet att utvecklingen måste vara hållbar – ekonomiskt men också socialt och ekologiskt. Vi har drivit på för jämställdhet, öppenhet, medborgerligt inflytande och konsumenternas trygghet. En nordisk dagordning har vi ibland kallat detta, men vi skulle också kunna säga en svensk socialdemokratisk dagordning för EU:s utveckling.

Här ligger EU:s styrka: samarbetet i sakfrågor, de konkreta förbättringarna i européers vardag. EU ska vara en stark aktör på människornas sida i globaliseringen. Och som politiskt system ska EU balansera det internationella kapitalet.

Jag är helt övertygad om att ett gott samhälle enbart kan skapas genom att kapitalet balanseras av starka politiska motkrafter och starka fackliga organisationer. Kapitalet är internationellt och förflyttar sig blixtnabbt över jordklotet. Den enda riktigt kraftfulla politiska scen vi har att tillgå är den Europeiska unionen. Vi älskar att hata den unionen, men det är den vi har. Och får man inte det man älskar så får man se till att man älskar det man får. Nu har vi fått den Europeiska unionen och någonting annat har vi inte att tillgå. Då får vi se till att den utvecklas.

Under de gångna tio åren har Sverige varit engagerat för en fredlig lösning i de flesta av världens pågående konflikter. Vårt engagemang i Mellanöstern är obrutet. Över 4 000 svenskar har deltagit i sammantaget 14 internationella insatser för fred och krishantering runt om i världen. Sverige har kunnat ställa upp med medlare och kontaktpersoner i en rad konflikter. Vi startade och finansierar Blix-kommissionen om nedrustning och icke-spridning av kärnvapen.

Det var många som såg det som ett tecken när 2000-talets första stora internationella konferens inte handlade om ekonomi, utan om vårt moraliska ansvar som medmänniskor. Ungefär så uttryckte sig Lionel Jospin när han kom till Stockholm för den första konferensen i en serie av fyra. Konferensen handlade om Förintelsen – hågkomst, forskning och utbildning. Det är ett nytt sekel och den första stora internationella konferensen handlar inte om ekonomi utan om mänskliga rättigheter, hur vi beter oss mot varandra. Jag tror aldrig att jag har känt mig så stolt som svensk socialdemokrat som när jag fick det omdömet inför det initiativ som vi tog från svensk sida.

Det blev fler konferenser utöver den som handlade om förintelsen – om kamp mot intolerans, försoning och förebyggande av folkmord. Den sistnämnda kom så småningom också att förändra FN:s organisation för hur man arbetar med folkmordsfrågor.

Terroristattacken den 11 september 2001, Bush-administrationen och USA:s agerande internationellt har starkt präglat världspolitiken under senare år.

Jag har sagt det förut, jag säger det igen: Det gick att ensidigt starta ett krig i Irak. Men det kommer aldrig att gå att skapa fred i Irak utan stöd av världssamfundet.

Min tro är den att Irak kommer att vara punkten för unilateralismen – denna idé att någon stat ensam kan ta sig rätten att vara världspolis. Det kanske har gått några gånger tidigare i historien. Det kommer inte att gå i Irak.

Kriget i Irak visar att alla – stora som små – behöver FN. Inget land klarar vår tids utmaningar på egen hand.

Folkrätten och de mänskliga rättigheterna är kärnan i vårt engagemang. Där bottnar vårt arbete mot fattigdom och förtryck, för rättvisa och solidaritet. Där bottnar vår vision om ett reformerat FN som förmår återta sin världsledande roll. Där bottnar den eviga kampen för frihet och fred. Samma kamp, samma idé är demokratins idé: allas lika rätt och lika värde.

Partivänner,

Ett globalt solidaritetsprojekt som engagerat mig kanske mer än något annat under denna tioårsperiod är det gröna folkhemsbygget.

Jag sa för tio år sedan att jag ville att Sverige skulle bli först i Europa med att systematiskt bygga ett ekologiskt uthålligt samhälle.

Sedan dess har miljölagarna samlats och skärpts i en miljöbalk. Ett världsunikt miljömålsarbete har startats. Grön skatteväxling har påbörjats. Lokala investeringsprogram har påskyndat en ekologisk omställning i hela vårt land. Miljöbiståndet har ökat. OECD beskriver Sverige som världsledande på att utveckla ekonomiska styrmedel och systematiskt miljömålsarbete. Svensk miljö rankas som en av världens allra bästa.

Sverige klarar inte bara åtagandet från Kyoto. Vi kommer också att klara vårt eget högre ställda mål att minska utsläppen av växthusgaser. Detta samtidigt med en kraftig tillväxt.

För 10 år sedan talade jag specifikt om behovet av ett nytt energisystem som svarar upp mot 2000-talets krav.

Sedan dess har vi stängt Barsebäck. Det var ett hopplöst felplacerat kärnkraftverk. Jag känner en oerhörd lättnad över att det är stängt. Det har varit en plåga under dessa 10 år som statsminister att vakna och veta att

Barsebäcksverket står där och fortfarande tuffar och går. Jag har aldrig någonsin ifrågasatt säkerheten. Men bara detta att vi har folkomröstat om att stänga och det fortfarande är i drift, i den del av norra Europa som är tätast befolkat. Jag kunde tänka på detta när jag promenerade i Lommabukten under den tid jag bodde i Malmö. När jag gick norrut såg jag Barsebäcksverket, och när jag vände söderut såg jag den hoppfulla bron över mot Danmark.

Det är skönt att det är stängt. Ingen skugga över dem som arbetade där. De gjorde sin professionella insats, men det var från början fel väg. Nu ska också resten avvecklas i ordnade former, utan att skada svensk ekonomi eller förutsättningar för svensk produktion.

Samtidigt som vi förra året exporterade el. Svensk industri har fortfarande bland de lägsta elpriserna i Europa. Användningen av förnybar energi har ökat motsvarande vad som krävs för att värma upp 1,5 miljoner villor under ett år.

Energiintensiteten i samhället har minskat med nästan 20 procent.

1996 drevs enstaka bilar med biodrivmedel, idag är var tionde ny bil som säljs en miljöbil. Biltillverkarna börjar ha svårt att klara efterfrågan.

De gångna tio åren har vi visat att uthållig tillväxt är möjlig. I vår kommer oljekommissionen att presentera sina slutsatser kring hur Sverige ska kunna göra sig kvitt oljeberoendet.

Ett oljeberoende som har flera dimensioner. Oljan håller på att ta slut. Det är min fasta övertygelse att det är så, men om det är 20 eller 30 år dit vet jag inte. Men det går mot ett läge då den sinar och blir allt dyrare. Leveranserna är inte heller alltid säkra med tanke på var oljan utvinns i världen. Men oljan är smörjmedlet för hela världsekonomin och vi är alla beroende av denna produkt.

Vi förbränner dessutom oljan i en sådan takt att vi påverkar klimatet. Vi har all anledning att fundera på hur vi kan bidra till en utveckling där vi ersätter oljan. Klarar vi det, då går vi före.

När jag talar om det gröna folkhemsbygget så talar jag om en mycket praktisk socialdemokratisk politik. Jag talar om byggande. Jag talar om teknisk utveckling. Jag talar om transportlösningar. Jag talar om tron på människans

förmåga att skapa nytt och jag talar om ett litet lands privilegium att kunna gå före.

Vi kan göra det. Om vi själva förändrar vårt beteende så kommer det inte ensamt att lösa globala problem. Men om vi kan visa vad man kan göra det, så kan andra följa efter. Då säger en del att det är så typiskt stor-svenskt och socialdemokratiskt att tilltro sig den typen av uppgifter. Kalla det vad ni vill. Jag tycker det är väldigt klassiskt socialdemokratiskt.

Vi har visat att vi kan bygga egna samhällsmodeller. Vi tilltror oss den förmågan och här har vi en uppgift som är mer bjudande än någon annan. Det handlar ju inte om Sverige här och nu i första hand. Det handlar om det Sverige som mina barn och barnbarn ska leva i. Det finns ingen viktigare moralisk dimension i politiken än det som bär framåt mot nästa generation och mot nästa. Att lämna över någonting till dem som kommer efter oss som är bättre än det vi fick av våra föräldrar. Det är ett naturligt drag i all utveckling. Men vi riskerar att bli den första generationen som lämnar över någonting till dem som kommer efter som är i sämre skick än det vi fick av våra föräldrar. Om det inte skulle vara drivkraft nog för att ta sig an uppgiften att försöka ställa om Sverige mot någonting som är mer hållbart, så har jag svårt att förstå varför man ska vara i politiken.

Det här är viktigt och det här är lockande. Att det sedan finns en direkt länk över från det högteknologiska vetenskapsbaserade till hagmarken, de stora susande skogarna och den rena insjön gör inte den här delen av politiken mindre lockande. Det gröna folkhemmet. Vårt stora projekt. Socialt rättvist, ekologiskt uthålligt.

Partivänner,

Om man ska våga sig på en slutsats av den här tioårsperioden så blir det att de inneburit en enorm seger för välfärdssamhället.

Den svenska modellen är idag allmänt accepterad. Den är respekterad av de allra flesta och just nu inte utsatt för attack från våra politiska motståndare.

Vi hör inte längre någon tala, som moderatledaren gjorde för några år sedan, om ”det sovande folket”, ”trygghetsnarkomaner” eller om ”den ofantliga sektorn”.

Det var skällsorden riktade mot vår samhällsmodell. Tryggheten skulle skapa människor som var slöa och det skulle innebära att vi som land inte skulle hävda oss. Vi var ett folk som sov. Vi var ett folk som var narkomaner i den meningen att vi var beroende av trygghet. Vi hade en ofantligt stor gemensam sektor.

Denna höger såg aldrig det vi alltid har förstått, nämligen välfärdssamhällets produktivitet, att människor som känner trygghet vågar ta en risk. Människor som känner trygghet är inte rädda för det nya. Människor som känner trygghet gör en egen satsning, tar ett steg framåt, prövar det nya.

I en värld som är i snabb utveckling, snabbare än någonsin, där är det viktigare än någonsin att människor inte vänder sig mot det nya utan ser möjligheterna i det nya. Men för att orka se möjligheterna så måste man veta att om jag drabbas av det nya, inte bara drar fördelar av det, ja då faller jag inte. Då står jag inte ensam.

Välfärdssamhället som idé, välfärdspolitiken som koncept är mer modern idag än vad den var för tio år sedan. Våra politiska motståndare har insett det och just nu attackeras inte välfärden. Men de drömde en gång i tiden om att den offentliga sektorn skulle avrustas. De talade nedsättande om det sovande folket och om trygghetsnarkomaner.

Varför ska de anförtros uppgiften att sköta detta välfärdssamhälle som de i alla tider har motarbetat? Det är det som höstens val handlar om. Varför ska de få möjligheten att ge sig på den arbetsmarknad som är det andra benet i den svenska modellen, en arbetsmarknad som respekterar kollektivavtal och starka fackföreningar? Det handlar om en klasskamp i modern tappning, men likafullt med samma ideologiska drag som alltid.

Jag är stolt över vad vi socialdemokrater uträttat de gångna tio åren.

Jag vågar påstå att när vi summerar det senaste decenniet så kan vi säga: Sverige blev ett bättre land att leva i.

Jag är stolt, men jag är inte nöjd.

Jag kan känna samma missnöje som vem som helst över att arbetslösheten inte minskar mer än den gör.

Jag önskar att vi hade kommit mycket längre med integrationen och jämställdheten. Jag hade velat att vi klarat skolan bättre och att vi kommit längre med tandvårdsreformen. Jag önskar att vi ännu tydligare hade vänt miljöförstöringen och lyckats bidra ännu starkare till att minska klyftan mellan världens fattiga och rika.

Missnöje kan jag känna, rent av ilska ibland. Jag kan känna en frustration och en extrem otålighet.

De små stegens reformism är frustrerande. Vi vill så gärna göra så mycket så snabbt. Men det är inte så politiken fungerar.

Revolutioner är inget för oss. Demokrati tar tid, men är det enda som varaktigt leder framåt.

Jag har ofta återkommit till några rader av idéhistorikern Sven-Eric Liedman och gör det igen:

”Uppgivenhet är farligt. Tveklös optimism är också farligt; det har 1900-talet lärt oss. Men mellan dessa båda ytterpunkter finns fortfarande de levande möjligheterna och det kloka hoppet.”

I det spannet ska socialdemokratisk politik fortsätta göra skillnad.

När jag med utgångspunkt i de gångna tio åren tänker på de år som följer, så är det med en lustfylld känsla.

Med den stabila ekonomi och det goda utgångsläge vi har idag har vi alla möjligheter att uträtta stordåd för arbete, trygghet och rättvisa.

Så länge full sysselsättning inte är verklighet, så länge minsta orättvisa råder så finns en uppgift för socialdemokratin.

Jag ser fram emot att leda vårt parti in i valrörelsen. Vi söker de svenska väljarnas mandat för en ny fyraårsperiod.

Med klassiska värderingar som grund. Med goda resultat att visa upp. Med en

politik som bär in i framtiden.

Tack!

Taggar

2000-tal, 2006, Man, Politiska tal, Socialdemokraterna

URI

<https://www.svenskatal.se/tale/goran-persson-tal-pa-10-arsdagen-som-partiledare-och-statsminister>